

Agnieszka Żur

Uniwersytet Śląski

ORCID: 0009-0000-4062-3956

Studium w queerze – queerowanie Sherlocka Holmesa

Wprowadzenie

Gdy amerykański aktor teatralny, William Gillette, zapytał Arthura Conana Doyle'a o wytyczne względem jego adaptacji Sherlocka Holmesa, autor miał odpowiedzieć: „Możesz go ożenić, zamordować lub zrobić z nim, co tylko zechcesz”¹ (Eyles 1986: 34). Oddał on tym samym wymyśloną przez siebie postać najsłynniejszego detektywa w ręce kreatywnych odbiorców. Od debiutu na ekranie w 1900 r. (*Sherlock Holmes Baffled*, reż. Arthur Marvin) przybywało filmowych adaptacji przygód duetu Holmesa i Watsona, które jedynie nieznacznie nawiązywały do kanonu Doyle'a, mając za punkt wspólny tylko rzeczony duet. Pozwolę sobie na krótki przegląd tych ciekawszych: *Sherlock Holmes – głos terroru* (*Sherlock Holmes and the Voice of Terror*, reż. John Rawlins, 1942 r.): detektyw znajduje się w wojennym Londynie, łapiąc naziistów; *Prywatne życie Sherlocka Holmesa* (*The Private Life of Sherlock Holmes*, reż. Billy Wilder, 1970 r.) – komediowe spojrzenie na postać; *Wielki mysi detektyw* (*The Great Mouse Detective*, 1986 r.) – animacja Disneya, w której, jak wskazuje tytuł, Sherlock jest myszką rozwiązującą zagadki. Nie bez powodu więc w 2012 r. Sherlock Holmes zostaje wpisany do Księgi Rekordów Guinnessa jako „najczęściej przedstawiana postać w filmie i telewizji”², na dzień rekordu licząc sobie 254 adaptacje. Postać zagościła również na dobre w kanonie literatury, będąc głównym obiektem wielu pastiszy i retellingów, które skupiają się wokół Sherlocka Holmesa i jego przygód lub wykorzystują motyw detektywa, który – choć pozostaje bezimienny (przykładowo w *Studium*

¹ To i kolejno pojawiające się cytaty są tłumaczeniem własnym, chyba że autorka zaznaczy inaczej. W przypisie podany zostanie oryginał: “You may marry him or murder him or do whatever you like with him”.

² <https://www.guinnessworldrecords.com/news/2012/5/sherlock-holmes-awarded-title-for-most-portrayed-literary-human-character-in-film-tv-41743/> (dostęp: 24.09.2024).

w *szmaragdzie* autorstwa Neila Gaimana) – jest dla czytelnika jasnym sygnałem tego, skąd autor czerpał inspirację. Te niezliczone adaptacje, książki, opowiadania, a nawet gry, które „robią z nim [Holmesem], co tylko zechcą” za pozwoleniem Doyle’a, nawiązują szereg pytań badawczych. Czy jest w tych produkcjach miejsce na Sherlocka queerowego, który nie poddaje się normom? W jaki sposób i w jakim celu queerowana jest postać detektywa? Jak daleko sięga trend jego queerowania? Czy współczesne taktyki queerowania równe są tym, które praktykowane były w przeszłości? Celem tych rozważań jest prześledzenie queerowych wersji najśłynniejszego detektywa na świecie. Posłuży temu analiza powieści *The Sexual Adventures of Sherlock Holmes* Larry’ego Townsenda z 1971 r., jednej z pierwszych otwarcie queerujących postaci detektywa, której dotychczas nie zostały poświęcone dogłębne badania akademickie. Następnie odwołuję się do literatury fanfiction, w której dochodzi do częstego zjawiska romantycznego i seksualnego parowania Holmesa z Watsonem. Na potrzeby artykułu ograniczono się do fanfiction nawiązujących do serialu *Sherlock* (2010–2017) produkcji BBC, który jest szczególnie popularny w przestrzeniach fanowskich, choć nie jest jedynym przykładem queerującego odbioru fanowskiego adaptacji opowieści o detektywie (choćby fanfiction skupiające się wokół filmów *Sherlock Holmes* w reżyserii Guy’a Ritchiego).

Sherlock queerowy

Zanim przejdziemy do omówienia przykładów queerowania postaci detektywa, warto najpierw przyjrzeć się samemu pojęciu, scharakteryzować je oraz opisać strategię jego realizacji. Queerowanie można rozumieć różnie: jako strategię oporu przeciw normatywności, kategorię estetyczną, etyczną, polityczną czy sposób interpretacji danego tekstu kultury. Jedną ze strategii, istotnych dla artykułu, jest taktyka dekonstruktywna, rozumiana tutaj jako próba przemieszczenia lub podania w wątpliwość podstawowych założeń tego, co znane, w celu otwarcia się na nowe możliwości (Seidman 1997: 2). Queerowanie może również przybrać model subwersywny, idący często w parze ze wspomnianą strategią dekonstruktywną, będąc jednak, jak pisze Piotr Sobolczyk:

[...] zaplanowanym „podgryzaniem”, tworzeniem „wyrw” na reglamentowane dawki „zasady przyjemności” w sposób, który ostatecznie nie zagraża systemowi opartemu na „zasadzie rzeczywistości”, lecz pozwala – potencjalnie – go przekształcić. [...] Subwersję [można – przyp. AŻ] uznać za kontrolowany, zaplanowany proces sadystycznego ataku [...] na projektowany „zły obiekt” (Sobolczyk 2015: 43).

„Zły obiekt” w perspektywie queerowania to heteronormatywność, w którą wymierzone są subwersywne akty. Choć taktyki te nadal cechują współczesne queerowe przekształcenia literackie i filmowe, to wiele ich zastosowań można odnaleźć w tekstach z poprzedniego wieku.

Współcześnie queerowanie (przynajmniej w obiegu nieoficjalnym) realizuje się szeroko pod względem frekwencji w fanfiction, czyli fanowskich pracach

zamieszczanych w internecie³. Akademicki dyskurs nad fanowską twórczością dostrzega prężnie działający w jej przestrzeni ruch queerujący postacie znanych z popkultury (Floegel 2020). Jednym z głównych terminów, którym operuje się w nazewnictwie zjawisk właściwych fanfiction, jest *slash*, czyli gatunek skupiający się na związkach i relacjach seksualnych między osobami tej samej płci, głównie mężczyznami (Kobus 2018: 318). Oznaczany również jako M/M (*man slash man*) lub F/F (*female slash female*), zrodził się oficjalnie w latach sześćdziesiątych, gdy fanki serialu *Star Trek* zaczęły *shippować* (łączyć w romantycznym i/lub seksualnym związku) postacie Kirka i Spocka. Choć przez lata traktowany jako kontrowersyjny i wstydlivy, *slash* stał się aktualnie częścią mainstreamu internetowej erotyki (Neville 2018: 82) i romansu. Aktualnie na jednej z najprężniej działających platform do publikowania i czytania fanfiction, archiveofourown.org, z ponad 13,5 miliona prac blisko 6,5 miliona jest oznaczone tagiem⁴ M/M, a 1,2 miliona tagiem F/F (stan na 2024 r.). Przeważa więc obecność prac o tematyce queerowej, z dominacją męskiego *slashu*. Jak zauważa Neville, jednym z kluczowych zagadnień w badaniach akademickich jest powód pisania i czytania o queerowych relacjach fikcyjnych postaci, przy czym autorka proponuje uproszczoną odpowiedź – fani (głównie kobiety) angażują się w to dla rozrywki i przyjemności (Neville 2018: 83). Sprowadzenie potrzeb i motywacji tak zróżnicowanej grupy do jednego prozaicznego stwierdzenia nie byłoby jednak poprawne. W wielu przypadkach queerowanie fikcji jest odpowiedzią na *queerbaiting*, stosowany szeroko w mediach, zwłaszcza w pierwszej i drugiej dekadzie XXI wieku. Fani takich seriali telewizyjnych jak *Supernatural* czy *Sherlock* produkcji BBC, nie widząc spełnienia zapowiadanego queerowego wątku na ekranie, uciekali w przestrzenie internetowego fandomu, tworząc – w akcie frustracji lub subwersji – fanfiction (Ross 2019: 5–6). Jest to rozwój też zaproponowanych przez wczesnych badaczy kultur fanowskich. Henry Jenkins, badając motywacje tworzenia *slashfiction*, wskazuje na silną reakcję sprzeciwu wobec tradycyjnych stylów konstruowania męskiej seksualności w telewizji, co sprzyja szukaniu i tworzeniu alternatywnych, nienormatywnych form. *Slash* pozwala fanom na rozwinięcie relacji między bohaterami, ich przemysłów i odczuć oraz intymnych wątków, które w przekonaniu odbiorcy mogły nie zostać dokładnie poruszone w oryginalnym dziele (Jenkins 1992: 191–207).

Zastosowania tych strategii można odnaleźć w przykładach queerowych przekształceń Sherlocka Holmesa. Rozwijając cytowane już zdanie Doyle’a, Minna Hoffman, producentka i reżyserka krótkiego queerowego filmu *Sherlock Holmes and the Adventure of the Furtive Festivity* (2019), zapytana w wywiadzie o zdanie na temat queerowych adaptacji, odpowiada:

[...] utrzymajmy Sherlocka przy życiu. Niech będzie gejem. Niech będzie biseksualny. Niech będzie kobietą. Niech będzie osobą transpłciową. Albo niech zostanie takim,

³ O polskich badaniach nad fanfiction i fanami zob. Gąsowska 2015, Kobus 2018, Lisowska-Magdżiarz 2018.

⁴ O systemie tagów na platformie zob. Dalton 2012, Lorigados 2022. Słownik fandomu i fanfiction – zob. Kobus 2018: 301–338.

jakim jest i wyślijmy go na nowe przygody. Na dobre i na złe, sir Arthur oddał go fanom dawno temu⁵ (Ross 2019: 26).

Krótki przegląd różnych opowieści o detektywie pozwala wskazać realizację cytowanej strategii, zanim została ona wyartykułowana. Wskazuje to na dość wcześnie zrodzoną potrzebę oderwania Sherlocka od „kanonu” i ukazania go w nienormalnym kontekście. Kanon rozumiany jest tutaj jako fanowska kategoria, oznaczająca bazę tekstów, wokół których skupiony jest dany fandom (Kobus 2018: 308). Przykładem, który można zaklasyfikować jako klasyczny dla popkultury w obiegu oficjalnym, jest zmiana płci bohatera (ale nie za sprawą tranzycji). W sowieckim filmie z 1986 r. *Mój kochany detektyw* (*Moy nezhno lyubimyy detektiv*, reż. Aleksei Simonow) zamiast Sherlocka, sfeminizowaną główną bohaterką jest Shirley Holmes, której towarzyszy Joan Watson, a duet razem rozwiązuje zagadki kryminalne, skupiając na sobie wrogie nastawienie mężczyzn ze Scotland Yardu. *Przygody Shirley Holmes* (*The Adventures of Shirley Holmes*, reż. Gary Harvey) to serial detektywistyczny skierowany do dzieci, w którym główną bohaterką jest młoda dziewczyna. Razem ze swoim sfeminizowanym „Watsonem” – Bo Sawchuk mierzy się z główną antagonistką, Molly Hardy (czyli damską wersją Jima Moriarty’ego). Wśród bardziej współczesnych adaptacji wyróżnia się stworzony przez Roberta Doherty’ego serial *Elementary*, w którym choć Holmes zachowuje swoją oryginalną płć, towarzyszy mu Joan Watson – terapeutka. W terminologii fanowskiej to zjawisko zamiany płci bohaterów nosi nazwę *gender swap* i często kwestionuje tradycyjne stereotypy dotyczące płci i seksualności (McClellan 2014). Bohaterki w wymienionych wyżej adaptacjach stawiane są przed nowymi, właściwymi dla kobiet problemami, takimi jak choćby mizoginia ze strony otaczających je mężczyzn, zachowując jednak przy tym cechy kanonicznego Sherlocka – jego pewności siebie i nonszalancji. Choć nie jest to przykład zapowiedzianego queerowania postaci, stanowi istotny precedens kreatywnej skłonności do modyfikacji kanonicznej wersji Sherlocka Holmesa.

Studium w lawendowej koronce

Jednym z najbardziej prominentnych i intrygujących przykładów queerowego przedstawienia Sherlocka jest wydana w 1971 r. przez francuskie The Olympia Press książka Larry’ego Townsenda (pseudonim) zatytułowana: *The Sexual Adventures of Sherlock Holmes* (*Seksualne przygody Sherlocka Holmesa*). Autor jest znany przede wszystkim z gejowskiej literatury erotycznej (*Run Little Leather Boy*, *The Leatherman’s Handbook*) i popularyzacji BDSM w literaturze (Williamson 2008). Jego retelling historii Sherlocka Holmesa jest pierwszą w oficjalnym obiegu próbą queerowania detektywa. Townsend bierze na warsztat trzy historie napisane przez Doyle’a: *A Study in Scarlet* (*Studium w szkarłacie*), *The Greek Interpreter* (*Grecki tłumacz*) i *The Final Solution*

⁵ Oryg. “So let’s keep Sherlock alive. Make him gay. Make him bisexual. Make him a woman. Make him transgender. Or leave him as he is and send him on new adventures. For better or worse, Sir Arthur turned him over to the fans a long time ago”.

(*Ostatnia zagadka*), nazywając je odpowiednio: *A Study in Lavender Lace*, *The Queer Affair of the Greek Interpreter* oraz pozostawiając w niezmienionej formie tę ostatnią. Już zmiana dwóch z trzech tytułów sugeruje czytelnikowi queerowy kierunek, w którym podąża autor. Jak czytamy we wstępnej notce, poprzedzającej właściwe opowiadania:

Ponieważ kilku redaktorów Olympia Press od dawna miało swoje podejrzenia na temat natury związku między panem Sherlockiem Holmesem a doktorem Johnem Watsonem, uznali za swój obowiązek wszczęcie dochodzenia. Dokładne przeszukanie piwnic i strychu przy Baker Street 221B w Londynie ostatecznie doprowadziło do odkrycia tajnej skrytki. Doktor Watson [...] prowadził dwa zestawy ksiąg. Przedstawiamy tutaj kilka najbardziej niezwykłych przypadków, w których zawartość tych tajnych akt najbardziej odbiegała od jego wcześniej opublikowanych dzienników. Mamy nadzieję, że ich publikacja rzuci w końcu nieco więcej światła na osobliwe życie tych wyjątkowych bohaterów⁶ (Townsend 1971: 1).

Czytelnikowi zostanie zaprezentowany alternatywny (queerowy) przebieg wydarzeń, znanych z opowiadań Doyle'a, których narratorem nadal jest John Watson (w powieści Townsenda uznawany za autora), rzekomo mający ukrywać nieopublikowane wersje historii. Interesujące wydaje się pierwsze zdanie, dotyczące podejrzeń względem relacji łączącej Holmesa z Watsonem. Sherlock, widziany oczami Johna w oryginalnych opowiadaniach Doyle'a, jawi się jako przedstawiciel bohemy, wyróżniający się swoją nonszalancją oraz pogardą dla społecznych norm. Badaczka Eleni Lavèn dostrzega korelacje między bohemiczną kreacją Sherlocka Holmesa a Oscarem Wilde'em, którego Doyle znał osobiście. Niemniej jednak prawie dwadzieścia lat różnicy między pierwszym wydaniem *Studium w szkarłacie* a procesem Wilde'a skłania autorkę do podania tej tezy w wątpliwość (Lavèn 2013: 46). Dowodzi to jednak, że Holmes Doyle'a od początku był kreowany jako osoba „inna”, ekscentryczna, odbiegająca od norm. Jako kawaler, mieszkający z innym mężczyzną i rozwiązujący z nim zagadki kryminalne, mógł budzić różne „podejrzenia”. Eve Kosofsky Sedgwick w swoich pracach obszernie analizuje homospołeczności i ich relacje z homoseksualizmem, zauważając, że momenty bliskości między mężczyznami, obserwowane w sporcie, na wojnie czy w codziennym życiu, które zazwyczaj są interpretowane jako dowody braterstwa lub przyjaźni, mogą – przy niewielkiej zmianie perspektywy – być postrzegane jako znaki relacji homoseksualnych (Sedgwick 1985: 89). Zastosowanie tej tezy do relacji Sherlocka Holmesa i Johna Watsona sprawia, że retelling Townsenda, który przedstawia tę relację przez queerową soczewkę, staje się zrozumiałym zabiegiem.

⁶ Oryg. “As several editors on the staff of Olympia Press had long been suspicious of the relationship between Mr. Sherlock Holmes and Dr. John Watson, they felt it their duty to launch an investigation. A thorough search of the basements and attic at 221B Baker Street, London, England, finally resulted in the recovery of a secret cache. Dr. Watson [...] had kept two sets of books. We present here a few of the most extraordinary instances, where the contents of these secret files are at greatest variance with his previously published journals. We hope their open publication will finally cast a little greater light into the peculiar lives of these singular heroes”.

The Sexual Adventures of Sherlock Holmes zawiera w sobie wiele fragmentów przepisanych z oryginalnych opowiadań Doyle'a, jednak z queerowym zwrotem fabularnym, często dotyczącym postaci. W otwierającej opowiadanie scenie, gdy John Watson spotyka swojego dawnego przyjaciela Stamforda, który następnie przedstawi go Sherlockowi, dowiadujemy się o innej naturze ich relacji:

Pewnego popołudnia, siedząc przy barze, miałem szczęście spotkać młodego człowieka o nazwisku Stamford [...]. Swego czasu mieliśmy krótki romans i zapamiętałem go szczególnie ze względu na jego naprawdę niezwykłą strukturę odbytu — miał zdolność do rozluźniania i kurczenia mięśni zwieracza w bardzo kontrolowany sposób⁷ (Townsend 1971: 6).

Wprowadzenie postaci Stamforda stanowi początek szeregu queerowych reprezentacji, które pojawiają się na kartach powieści. Posługując się współczesną terminologią zaczerpniętą z analiz fanfiction, można stwierdzić, że autor wykorzystuje trop „Everyone Is Gay”⁸, w którym każda postać zostaje przedstawiona jako reprezentant społeczności queer. Przykładowo, gospodyni domowa na Baker Street 221B, czyli mieszkania duetu Holmesa i Watsona, została przedstawiona jako emerytowana drag queen, żyjąca obecnie jako transpłciowa kobieta:

– Och, mój drogi kolego! Gdybyś tylko mógł zgadnąć, co spoczywa między udami tej porządnej, starszej wdowy!

Zaczynałem pojmywać, co Holmes miał na myśli, ale prawda wciąż wydawała mi się niezrozumiała.

– Ona...to...on?

– Tak, tak! – krzyknął. – Ona rzeczywiście jest mężczyzną, a dowód, który to potwierdza, zawstydziłby nas oboje⁹ (Townsend 1971: 20).

Z kolei inny męski duet stanowili Gregson i Lestrade, detektywi ze Scotland Yardu:

– Rok lub dwa temu – powiedział mi – Gregson i Lestrade byli kochankami. To był po prostu zwykły romans i jestem pewien, że nie trwał dłużej niż miesiąc lub dwa¹⁰ (Townsend 1971: 21).

⁷ Oryg. “While sitting at the bar one afternoon, I had the good fortune to run into a young fellow named Stamford [...]. We had engaged in a brief affair, and I remembered him particularly for his truly extraordinary rectal structure— his ability to relax and contract the sphincter muscles as if they were under a totally voluntary control”.

⁸ Na platformie archiveofourown.org otagowane w ten sposób zostały ponad 33 tysiące prac: <https://archiveofourown.org/tags/Everyone%20Is%20Gay/works> (dostęp: 1.10.2024).

⁹ Oryg. “«Oh, my dear fellow! If you could only guess what reposes between the thighs of that proper, elderly dowager!». I was beginning to grasp what Holmes implied, but! the truth still seemed incomprehensible to me. «She... er... he?» «Yes, yes!» he shrieked. «She is indeed a he, and the appendage that evidences this would put us both to shame»”.

¹⁰ Oryg. “«A year or so ago», he told me, «Gregson and Lestrade were lovers. It was just a run-of-the-mill affair, and I am certain it did not last more than a month or two»”.

W opowiadaniu niełatwo znaleźć osobę wpisującą się w heteronormatywne standardy, co można wpisać w subwersywno-dekonstruktywną taktykę queerowania. Odwrócony obraz świata istnieje jednak w czasach wiktoriańskich, a autor wpisuje fabułę w ich realia. Holmes i Watson ukrywają swoją romantyczno-seksualną relację przed światem:

Dla reszty świata byliśmy parą kawalerów-dżentelmenów dzielących mieszkanie, ponieważ było to wygodne i ekonomiczne. Między nami, gdy drzwi na Baker Street 221B zamykały się przed światem, dzieliliśmy [...] chwile błogiej satysfakcji [...]¹¹ (Townsend 1971: 19).

Większość wątków homoerotycznych w retellingu Townsenda dzieje się właśnie za zamkniętymi drzwiami, pod osłoną nocy lub tylko w towarzystwie osób z queerowego, zaufanego towarzystwa.

Przechodząc do analizy homoseksualnej relacji, będącej centralnym (oprócz wątków kryminalnych) motywem fabuły *The Sexual Adventures of Sherlock Holmes*, ze szczególnym uwzględnieniem związku Sherlocka i Johna, warto przyjrzeć się dwóm kluczowym fragmentom. Pierwszy opisuje ich stosunek seksualny, który następuje bezpośrednio po ich zapoznaniu. Autor rozszerza tu klasyczne spotkanie bohaterów, będące niemal identyczne z tym przedstawionym w *Studium w szkarłacie*, o scenę flirtu, w której Sherlock w aluzji pyta Watsona o jego wiarę w zależność między rozmiarem dłoni a rozmiarem penisa (Townsend 1971: 9). Niedługo później dochodzi pomiędzy nimi do zbliżenia:

Mój towarzysz, nie tracąc nawet czasu na zapalenie lampy gazowej, odwrócił się do mnie i objął mój tors obiema rękami, przyciągając mnie do swojego szczupłego ciała z siłą, o którą raczej bym go nie posądzał. Po raz kolejny jego usta wpiły się w moje i tym razem zmusił mnie do ich otwarcia, a jego język wsunął się między moje zęby¹² (Townsend 1971: 12).

[...] Gdy wznowił swój delikatny, posuwisty ruch, kołysząc i wciskając się siłą swoich łędźwi pomiędzy moje uda, chwyciłem stwardniały trzon mojego penisa i zacząłem masować jego długość w rytm ruchu ciała Holmesa. Podwójna przyjemność – jego penetracja i świeże poruszenie w moich jądrach, będące wynikiem masturbacji – rzuciły mnie raz jeszcze w wir pożądania. Wypchnąłem dolną część ciała w górę, by sprostać każdemu jego pchnięciu – wijąc się, jęcząc i drżąc, gdy czułem, jak jego męskość nabrzmiewa we mnie¹³ (Townsend 1971: 18).

¹¹ Oryg. "To the rest of the world we were a pair of bachelor gentlemen sharing quarters because it was convenient and economical to do so. Between us, once the door at 221B Baker Street was closed against the world, we shared [...] moments of blissful contentment [...]"

¹² Oryg. "Not even taking time to ignite a gaslight, my companion turned to me and encircled my torso with both his arms, drawing me against his slender body with a degree of strength I would hardly have credited him with having. Once again, his lips crushed on mine, and this time he forced my mouth to open as his tongue darted between my teeth".

¹³ Oryg. "As he resumed his gentle, pumping motion, rocking and grinding his loins into the cradle of my legs, I seized the hardened shaft of my own penis and began massaging its

W tym kontekście nie powinno zaskakiwać, że amerykański autor zgłosił się z książką do francuskiego wydawnictwa The Olympia Press. Słynęło ono bowiem z wydawania i popularyzowania tak zwanych *dirty books*, za które autorom amerykańskim i brytyjskim groziły procesy w ich rodzimych krajach, a wydając po angielsku, wydawnictwo unikało cenzury francuskiej (Stusińska 2018: 38). Stosunek seksualny, jak obiecuje tytuł książki Townsenda, jest w niej opisywany obszernie i obrazowo, pozwalając zaklasyfikować ją do gatunku literatury erotycznej, a nawet pornograficznej. Łącząc te graficzne sceny męskiego seksu z jedną z taktyk queerowania, najbardziej adekwatnym wyborem byłaby subwersja, biorąc pod uwagę kontekst czasowy, w którym powieść została wydana. Sherlock Holmes i John Watson, najsłynniejszy detektywistyczny duet, dotychczas przedstawiany w heteronormatywnych ramach, w powieści Townsenda angażuje się w wyraźnie przedstawione sceny homoseksualnego seksu, rozpisane na co najmniej kilkunastu stronach. Autor tym samym skutecznie podważa i przekształca ich wizerunek, ukształtowany przez dekady literackiej tradycji. Jednak relacja między Holmesem i Watsonem nie opiera się tylko na seksie:

Emocjonalnie byłem równie poruszony jak on i chociaż przed naszym pierwszym spotkaniem zaprzeczyłbym takiej możliwości, nagle uświadomiłem sobie, że to właśnie pierwsza iskra miłości uczyniła ten moment tak kompletnym¹⁴ (Townsend 1971: 18).

Fragment ten pojawia się bezpośrednio po opisanej wcześniej scenie erotycznej, stanowiąc potwierdzenie początku głębokiego, miłostnego uczucia, które będzie łączyło bohaterów na kartach powieści. Relacja ta, podobnie jak w oryginalnych dziełach Doyle'a, nie będzie pozbawiona wzlotów i upadków, co nadaje jej dodatkową warstwę emocjonalną i fabularną złożoność.

Czymże jednak byłaby opowieść o Holmesie bez wątku kryminalnego i zagadki do rozwiązania? Pierwsze opowiadanie z trzech, *A Study in Lavender Lace*, jest retellingiem *A Study in Scarlet* (*Studium w szkarłacie*) i wykorzystuje motywy zawarte w oryginale, ale pokazuje je w queerowej soczewce. Sprawa jednak jest o wiele brutalniejsza – Enoch Drebbler (ofiara w obu opowiadaniach) nie został zamordowany za pomocą trucizny, ale umarł w wyniku brutalnego aktu seksualnego (gwałt oralny), a na miejscu zbrodni znaleziono go ubranego w koronkową bieliznę w lawendowym kolorze, co również dotyczyło kolejnych ofiar mordercy. W kontekście teorii queer można ten fragment rozumieć jako podważanie tradycyjnych narracji kryminalnych oraz dekonstrukcję normatywnych przekonań o płci, seksualności i władzy. Brutalność zbrodni, łącząca przemoc i seksualność, oraz nietypowy element ubioru ofiary (koronkowa bielizna w kolorze lawendy, symbolizująca queerowe konteksty) mogą

length in time with the motion of Holmes' body against me. The dual, combined pleasure – his penetration and the fresh stirring in my testicles that resulted from my masturbation – cast me once again into the throes of renewed desire. I shoved my lower body upward to meet his every thrust – writhing, moaning, trembling as I felt his manhood swell within me”.

¹⁴ Oryg. “Emotionally, I was just as affected as he, and while I would have denied the possibility prior to our initial meeting, I suddenly realized that it was the first thrill of love that made this moment so complete”.

być interpretowane jako wyzwanie dla heteronormatywnych norm panujących w literaturze, zwłaszcza na fali tak zwanego *Lavender Scare* w Stanach Zjednoczonych¹⁵. Przemoc i seksualne napięcie panujące w opisach morderstw mogą sugerować, że tożsamości queerowe są przedstawiane nie tylko jako marginalne, ale również jako niebezpieczne i wywrotowe, zagrażające tradycyjnym strukturom władzy, moralności i porządku społecznego.

W drugim opowiadaniu, *The Queer Affair of the Greek Interpreter*, klub Diogenesa, znany z oryginalnych powieści jako klub dla dżentelmenów, zostaje przedstawiony jako gejowski klub specjalizujący się w praktykach BDSM. Zbrodnia, którą Sherlock musi rozwiązać, jest ściśle powiązana z tym środowiskiem. Autor nie unika opisów gwałtu i praktyk seksualnych, co wprowadza mroczną, ciężką atmosferę w przestrzeń tekstu. Przedstawione w powieści obrazy queerowo-kryminalnego półświatka mogą być odczytane jako próba rzucenia wyzwania normom społecznym, jednocześnie jednak treścią wzmacnia stereotypy łączące queerowe praktyki z brutalnością i dewiacją. Stoi to w sprzeczności z założeniami teorii queer, która takie taktyki traktuje jako patologizujące społeczności queerowe.

Powieść *The Sexual Adventures of Sherlock Holmes* nie poddaje się zjawisku homonormatywności (pojęciu wprowadzonym przez Lisę Duggan), które opiera się na założeniu, że wszelkie normy charakteryzujące społeczności heteroseksualne (monogamia, małżeństwo) powinny być asymilowane przez osoby homoseksualne (Duggan 2003). Powieść nie idealizuje queerowości Sherlocka i jego otoczenia, momentami wręcz je deprecjonując. Można ją jednak uznać za odważny, pierwszy przypadek queerowania przygód detektywa, nieomijający tematów trudnych, jak przemoc wewnątrzrodziskowa. Przytoczone fragmenty stanowią jedynie krótki przegląd i wprowadzenie do powieści, która zasługuje na bardziej szczegółową analizę, zwłaszcza w kontekście badań nad literaturą pornograficzną o tematyce gejowskiej.

Johnlock, czyli queerowe fanfiction

Johnlock to przykład popularnej praktyki fanowskiej, polegającej na tworzeniu nazw dla związków fikcyjnych postaci (tzw. *shipów*) poprzez łączenie ich imion, w tym przypadku **Johna** z **Sherlockiem**. Popularność tej pary zdecydowanie wzrosła po premierze serialu *Sherlock* (2010–2017) produkcji BBC. Tytułowy detektyw i jego asystent, grani przez Benedicta Cumberbatcha i Martina Freemana, zostali umieszczeni w XXI-wiecznym Londynie, gdzie rozwiązują zagadki kryminalne. Sherlock nie korzysta już wyłącznie z lupy; wyposażony jest w smartfon, laptop oraz konto na Twitterze, często wykorzystując nowoczesne technologie w swojej pracy detektywistycznej. Bliśka relacja między duetem głównych bohaterów już od pierwszego odcinka wzbudziła zainteresowanie fanów, zwłaszcza ze środowiska LGBT+. Wielu z nich miało nadzieję na spełnienie *shipu* na ekranie. Ich oczekiwania nie były bezpodstawne, twórcy już od początku sugerowali widzom potencjalny queerowy podtekst relacji. Przyjrzyjmy

¹⁵ *Lavender Scare*, czyli fala represji osób homoseksualnych pracujących w rządowych organizacjach. Zob. Johnson 2004.

się scenie z pierwszego odcinka, kiedy to Sherlock i John siedzą w restauracji, której właściciel założył, że są na randce – jest to przedmiotem żartu, jednego z wielu na temat natury ich relacji w serialu:

Sherlock: Kogo ludzie miewają w swoim prawdziwym życiu?

John: Przyjaciół? [...]. Chłopaków, dziewczyny.

S: Tak jak mówiłem. Nuda.

J: Nie masz dziewczyny.

S: Dziewczyny? Nie mój rewir.

J: Rozumiem. Masz chłopaka? To nic złego.

S: Wiem, że to nic złego.

J: Więc chłopak?

S: Nie.

J: W porządku. Z nikim się nie wiążesz. Tak jak ja. Rozumiem.

S: John... powinieneś wiedzieć, że jestem poślubiony wyłącznie pracy. Schlebiasz mi, ale nie szukam...

J: Nie, nie dlatego pytałem. Chciałem tylko powiedzieć, że mi to nie przeszkadza.

S: Dobrze. Dziękuję.

(*Studium w rózu*, 50:30–51:40)

Nie sposób oddać w transkrypcji języka ciała bohaterów, który jest w tej scenie niezwykle ważny. Przypomnijmy, że John dopiero poznał Sherlocka, więc nie dziwi, że zadaje pytania fundamentalne dla lepszego poznania współlokatora. Jego nastawienie zmienia się jednak, gdy dowiaduje się, że detektyw nie wykazuje zainteresowania kobietami. Obserwuje go uważnie, zadając pytanie o ewentualny związek z innym mężczyzną. Po otrzymaniu potwierdzenia braku takiej relacji, uśmiecha się i dyskretnie oblizuje usta, co dla odbiorcy może stanowić subtelną sugestię flirtu. Nie można jednak traktować tej sceny jako swego rodzaju coming-outu: ani John, ani Sherlock go nie dokonali, zostawiając spekulacje na temat ich orientacji widzom. Potencjalnie homoseksualna natura relacji między duetem jest często dyskutowana przez bohaterów drugoplanowych, czy to przy proponowaniu im wspólnego pokoju w hotelu (*Pies Baskerville'ów*), czy też przez panią Hudson, gosposię, która podaje w wątpliwość ich potrzebę posiadania drugiej sypialni (*Studium w rózu*). Jak zauważa Carlen Lavigne, serial uwidacznia queerowe podteksty tylko po to, by następnie się ich wyprzeć. Jednocześnie jednak, z niemal żartobliwą premedytacją, eksponuje i eksploruje motyw bromance, konsekwentnie prowokując widza do queerowych interpretacji (Lavigne 2012: 13).

Nie dziwi więc częste zarzucanie serialowi *queerbaitingu* czyli techniki marketingowej, która nawiązuje do potencjalnych queerowych relacji bohaterów, jednak nigdy nie spełniając ich na ekranie. Elly Ross stara się w swoim artykule udowodnić „winę” twórców *Sherlocka*, Stevena Moffata i Marka Gattisa, zarzucając im celowe stosowanie *queerbaitingu* w przedstawieniu relacji głównych bohaterów, co miało na celu antagonizowanie fanów oraz wzbudzanie w nich oczekiwań dotyczących queerowej interpretacji relacji pomiędzy głównymi bohaterami. Poddaje analizie fragment

odcinka *Pusty karawan* (*The Empty Hearse*), w którym twórcy ukazują fanów spekulujących na temat możliwych sposobów, w jakie Holmes mógł przetrwać swoje rzekome samobójstwo w odcinku *Ostatnia zagadka* (*The Reichenbach Fall*). Młoda kobieta, fanka, wygłasza swoją homoerotyczną teorię, według której Sherlock przeżył za sprawą swojej romantycznej relacji z Moriartym – na ekranie obserwujemy wtedy prawie-pocałunek dwóch bohaterów. Teoria młodej fanki zostaje wyśmiana, głównie przez mężczyzn, którzy trzymają się logicznych rozwiązań. Autorka artykułu zwraca uwagę na to, że w dobie konwergencji mediów twórcy serialu wykazują się głębokim niezrozumieniem relacji autor–fan, która wymaga wzajemnego poszanowania (Ross 2019: 8). Warto wspomnieć, że po emisji finałowego odcinka *Sherlocka* w 2017 r. (*Ostatnie wyzwanie*) fani byli wściekli i jednocześnie zawiedzeni. Przyczyną ich frustracji było niespełnienie oczekiwań związanych z queerowym shipem oraz spadek jakości czwartego sezonu w porównaniu z poprzednimi. To rozczarowanie doprowadziło do powstania teorii o rzekomo ukrytym czwartym odcinku, który miałyby spełnić ich oczekiwania (Tyler 2022).

Frustracje fanów znajdują swoje ujście w fanfiction, gdzie mogą puścić wodze fantazji i queerować Sherlocka w jakikolwiek zechcą sposób. Na wspomnianej już platformie archiveofourown.org znaleźć można ponad 113 tysięcy prac z tagiem Sherlock Holmes/John Watson (stan na październik 2024 r.), a na aktualnie rzadziej używanej, choć w czasie emisji pierwszych sezonów *Sherlocka* prężnie działającej, platformie fanfiction.net widnieje blisko 8 tysięcy prac kwalifikowanych jako Johnlock lub Sherlock/John. Choć nie sposób przeanalizować wszystkich, można zidentyfikować pewne dominujące trendy w fandomie. Na fali niezadowolenia fanów powstało wiele fanfiction otagowanych jako *Fix-It*, czyli swojego rodzaju naprawy tego, co wydarzyło się w serialu. Fik *Indefinite Lines* autorstwa ArwaMachine (autorzy zazwyczaj używają pseudonimów) rozwija ten tag, zawierając w opisie jeszcze: „Post-Canon Fix-It” oraz „basically I was like let’s take this clusterfuck and build it into something beautiful” („pomyślałam sobie, żeby wziąć ten bałagan i zbudować z niego coś pięknego”). W tym oraz w większości przypadków „naprawianie” dotyczy relacji Johnlocka, która w fanowskich pracach wreszcie zostaje zrealizowana. Działania te można interpretować jako formę subwersji, skierowanej przeciwko „złemu obiektowi” – w tym przypadku queerbaitingowi.

Aplikując teorię Eve Kosofsky Sedgwick z przełomowego tekstu o czytaniu paranoicznym i czytaniu reperacyjnym (Sedgwick 2002) do fandomu skupionego wokół serialu *Sherlock*, można zaproponować diagnozę zachowań fanów. Lektura paranoiczna dąży do jednoznacznego i ostatecznego zrozumienia oraz skategoryzowania tekstu, eliminując wszelkie dwuznaczności. Takie podejście można zaobserwować u fanów, którzy nie akceptują żadnej wersji Sherlocka poza queerową interpretacją. Natomiast czytanie reparatorne ma za zdanie poszukiwanie przyjemności, za sprawą dostrzegania i doceniania wieloznaczności w oryginalnym dziele. W kontekście pisania fanfiction można zaproponować pojęcie „pisania reparatornego”, naprawczego. Fani dostrzegający queerowy potencjał postaci na ekranie urzeczywistniają go we własnych pracach, traktując je jako swego rodzaju proces oczyszczenia. Kobus w swoich badaniach pisze o tym, że „niezaspokojenie immamentnie cechuje kondycję fanów”,

pokazując, że fani odczuwają przyjemność dzięki temu, że ich *ship* nie spełnia się na ekranie – wręcz nie chcą, by się spełnił. Relacja spełniona w kanonie jest w pewien sposób „zamknięta”, nawet nudna, niszczy fanowską zabawę – nie trzeba już pytać i udowadniać (Kobus 2018: 117–119). Pokrywa się to z zaproponowanym „pisanem reparatywnym”, które fani realizują w przestrzeniach fandomowych. Gdyby *ship* stał się kanoniczny, nie byłoby już czego „naprawiać” w fanfiction. Analogicznie jednak, paranoiczne pisanie wywodzi się z tego samego źródła, ale podbudowane jest frustracją i chęcią „udowodnienia” jedynej słusznej według nich wersji. Ta propozycja diagnozy fandomu i twórców fanfiction wymaga oczywiście obszerniejszych badań i głębokiej analizy tekstów fanowskich, aby ją potwierdzić.

Jakie przedstawienia Sherlocka i Johna dominują w fanfiction, szczególnie w kontekście ich relacji i charakterystyki w porównaniu z oryginalnymi tekstami? Podobnie jak w przypadku wielu badań nad twórczością fanowską, można napotkać problem związany z obszernością i różnorodnością prac, co utrudnia formułowanie jednoznacznych wniosków na temat badanego zagadnienia. Biorąc pod uwagę wcześniej analizowaną powieść *The Sexual Adventures of Sherlock Holmes* i poruszane w niej wątki pornograficzne, skupmy się na erotycznym aspekcie relacji duetu w fanfiction. Zazwyczaj na wspomnianej wcześniej platformie Archive of Our Own (AO3) oznaczony jest tagami: Smut, Porn, Porn What Plot/ Porn Without Plot (porno bez fabuły) i Anal Sex. Na AO3 prawie 1500 fanfiction zostało otagowanych jako Top John Watson, co sugeruje, że postać Johna jest utożsamiana z dominującą rolą w relacji seksualnej. Taki obraz opiera się na jego „męskiej” postawie i charakterystyce – jako były żołnierz jest bardziej porywczy, odważny i doświadczony. W podobnej intensywności występują prace z tagiem Bottom Sherlock Holmes – detektyw jako ten uległy, delikatniejszy (co też sugeruje jego aparycja), niedoświadczony w sprawach seksu (jak zasugerowane zostało w serialu). Odwracając jednak tagi na Top Sherlock (ponad 1000 prac) i Bottom John (prawie 400 prac), możemy również dostrzec pewne tendencje w przedstawieniu ich ról w relacji. Piszący fani znacznie rzadziej przypisują rolę bottom Watsonowi, prawdopodobnie z powodów wymienionych wyżej. Sherlock częściej może liczyć na rolę top, gdyż wtedy twórcy skupiają się na fizycznych różnicach między bohaterami – detektyw jest wyższy i większy, a John mniejszy. W tych przypisanych im rolach odnajdujemy zestaw stereotypów zaczerpniętych z *yaoi*, japońskiego gatunku mangi i anime, który przedstawia homoerotyczne związki między mężczyznami. *Seme* – partner penetrujący, „męski” i *uke* – partner penetrowany, „kobięcy”, znajdują swoje odbicie w relacji top/bottom w aspekcie seksualnym (Marak 2019: 139). Jednak wczesny *slash* charakteryzował się niemożnością przypisania konkretnej, genderowej roli bohaterom, czerpiąc przyjemność z andrygonicznego aspektu ich relacji, wolnego od kulturowych stereotypów. Kobiety piszące i czytające fanfiction chciały uciec ku relacjom, które nie niosły na sobie piętna płciowego i seksualnego dyskursu (Russ 1985: 83–90). W fanfiction z ostatnich dekad można jednak zaobserwować trend powrotu do wpisywania bohaterów w „tradycyjne” role seksualne. Holmes łączony jest jednak nie tylko z Watsonem – prawie 2500 fanfiction dotyczy *slashu* Sherlock Holmes/Jim Moriarty, korzystając z często używanego motywu w twórczości fanowskiej „Enemies to Lovers” (od wrogów do kochanków). Przyjemność z tak zwanego

enemyslash może wynikać z obserwowania relacji protagonisty z antagonistą, którzy przewyciężają swoje różnice i zazwyczaj kończą w łóżku (Tosenberger 2008).

Johnlockowe fanfiction nie ogranicza się jednak tylko do wątków explicite erotycznych – często seks jest tylko dodatkiem do całej historii, nie jej główną osią fabularną, ale autor dodaje tag, by ułatwić czytelnikom poszukiwania treści, które pragną przeczytać lub chcą uniknąć. Prawie 23 tysiące prac z wyjściowego tagu Sherlock/John zawiera w sobie tag „Fluff”, co oznacza, że historia powinna być lekka, przyjemna i radosna. Korzystając ze sposobu filtrowania tagów na AO3, znajdujemy ponad 3 tysiące fików, które zawierają w sobie oznaczenia: Sherlock/John, Fluff oraz Smut – czyli można w nich znaleźć te wątki, przy czym fluff odnosi się też do zabarwienia emocjonalnego pracy. W fanfiction otagowanych jako fluff często relacja Sherlocka i Johna jest stabilna, urocza, a para dzieli ze sobą szczęśliwe momenty – często współistnieje z tagiem „Domestic” oraz „ParentLock”, którego frekwencja wzrosła po zakończeniu serialu, kiedy to w końcowej scenie widzimy detektywistyczny duet wychowujący wspólnie dziecko Johna. Fani, którzy czytają te dzieła, mogą znaleźć w nich poczucie komfortu.

Prześledzenie i skategoryzowanie wszystkich tagów pojawiających się w fanfiction, aby w pełni scharakteryzować sposoby queerowania *Sherlocka*, nie jest celem tego artykułu. Wskazane jednak zostały pewne kluczowe tendencje, którymi wykazują się fani, pisząc o romantyczno-seksualnej relacji bohaterów serialu. Analiza tych tendencji pozwala na lepsze zrozumienie dynamiki queerowych interpretacji postaci oraz ich miejsca w szerszym kontekście kulturowym, co jest zgodne z celami badawczymi przedstawionymi we wstępie.

Rozważania końcowe

Odpowiadając na zadane we wprowadzeniu pytanie, można stwierdzić, że tradycja queerowania Sherlocka Holmesa w oficjalnym obiegu rozpoczyna się w 1971 r. za sprawą *The Sexual Adventures of Sherlock Holmes*. Gejowska powieść pornograficzna przedstawia Sherlocka w subwersywnym zwierciadle, odważnie i graficznie opisując jego seksualne przygody. Kontynuację tego trendu można odnaleźć w fanfiction, które w dużej mierze zajmują się sferą seksualną relacji bohaterów. Stwierdzenie, że Sherlock queerowy obchodzi fanów tylko w łóżku z Johnem Watsonem, byłoby jednak niepoprawne, a wręcz krzywdzące. Choć erotyka i pornografia to ogromna część internetowej twórczości fanów, a zwłaszcza ich damskiej części (Neville 2018), istnieje rzesza prac, które pomijają ten motyw. W powieści Townsenda, choć głęboko erotycznej i mrocznej, również nie brakuje momentów, które przedstawiają miłosną relację Sherlocka i Johna. W niniejszym artykule uwaga została skupiona na erotycznym aspekcie queerowania, głównie w celu wykazania podobieństwa między powieścią Townsenda a współczesnymi retellingami w obiegu nieoficjalnym. Choć *The Sexual Adventures of Sherlock Holmes* nie można zaliczyć do sfery fanfiction sensu *stricto*, powieść zawiera trendy, które mają swoją kontynuację we współczesnej prozie fanowskiej. Fandom, zwłaszcza w dobie internetu, pełni kluczową rolę w promowaniu i rozwijaniu queerowych interpretacji postaci. Ta dynamika pokazuje, że popkultura XXI w. nie tylko

reaguje na społeczne zmiany, ale również aktywnie je kształtuje. Odbiorca *Studium w szkarłacie*, *Studium w różu*, a nawet *Studium w lawendowej koronce* może przeprowadzić swoje własne *Studium w queerze*.

Bibliografia

- ArwaMachine. 2021. Indefinite Lines. <https://archiveofourown.org/works/34850938/chapters/86779933> (dostęp: 26.09.2024).
- Dalton L. Kelly. 2012. Searching the archive of our own: The usefulness of the tagging structure. <https://www.proquest.com/openview/5788bad9939d329fd1bc4cb4042-c3e06/1?pq-origsite=gscholar&cbl=18750> (dostęp: 24.09.2024).
- Duggan Lisa. 2003. *The twilight of equality?: neoliberalism, cultural politics, and the attack on democracy*. Boston.
- Eyles Allen. 1986. *Sherlock Holmes: a centenary celebration*. Nowy Jork.
- Floegel Diana. 2020. „«Write the story you want to read»: world-queering through slash fanfiction creation”. *Journal of Documentation* nr 76(4). 785–805.
- Gąsowska Lidia. 2015. *Fan fiction. Nowe formy opowieści*. Kraków.
- Jenkins Henry. 1992. *Textual Poachers: Television Fans & Participatory Culture*. Nowy Jork.
- Johnson David. 2004. *The Lavender Scare: The Cold War Persecution of Gays and Lesbians in the Federal Government*. Chicago.
- Kobus Aldona. 2018. *Fandom. Fanowskie modele odbioru*. Toruń.
- Lavën Eleni. 2013. Detection, Desire and Contamination: The Strange Case of Sherlock Holmes. Waikato. <https://researchcommons.waikato.ac.nz/server/api/core/bitstreams/e906c64f-93c3-4584-b47d-d7cde8adc68f/content> (dostęp: 19.09.2024).
- Lavigne Carlen. 2012. The Noble Bachelor and the Crooked Man: Subtext and Sexuality in the BBC's *Sherlock*. W: *Sherlock Holmes for the 21st century: essays on new adaptations*. Lynnette Porter (red.). Jefferson. 13–24.
- Lisowska-Magdziarz Małgorzata. 2018. *Fandom dla początkujących. Część II Tożsamość i twórczość*. Kraków.
- Lorigados Elias. 2022. Fan-fiction and AO3 free-form tagging practice: innovating open-source tools for tag network visualization and analysis. Toronto.
- Marak Katarzyna. 2019. „Mangi yaoi w Polsce. Charakterystyka fandomu”. W: „Chińskie bajki” *Fandom mangi i anime w Polsce*. Toruń. 137–155.
- McClellan Ann. 2014. “Redefining Genderswap Fan Fiction: A *Sherlock* Case Study”. *Transformative Works and Cultures* nr 17. <https://journal.transformativeworks.org/index.php/twc/article/view/553> (dostęp: 1.10.2024).
- Neville Lucy. 2018. *Girls Who Like Boys Who Like Boys. Women and Gay Male Pornography and Erotica*. Leicester.
- Ross Elly. 2019. „The Elephant in the Room: Authorship, Queerbaiting and *Sherlock*”. https://www.academia.edu/40391269/The_Elephant_in_the_Room_Authorship_Queerbaiting_and_Sherlock (dostęp: 27.09.2024).
- Russ Joanna. 1985. „Pornography By Women For Women, With Love”. W: *Magic Mommas, Trembling Sisters, Puritans & Perverts: Essays on Sex and Pornography*. Nowy Jork. 79–99.
- Sedgwick Kosofsky Eve. 1985. *Between Men: English Literature and Male Homosocial Desire*. Nowy Jork.

- Sedgwick Kosofsky Eve. 2002. „Paranoid Reading and Reparative Reading, or, You're So Paranoid, You Probably Think This Essay Is About You”. W: *Touching Feeling: Affect, Pedagogy, Performativity*. Durham. 123–152.
- Seidman Steven. 1997. *Difference Troubles: Queering Social Theory and Sexual Politics*. Nowy Jork.
- Sobolczyk Piotr. 2015. *Queerowe subwersje: polska literatura homotekstualna i zmiana społeczna*. Warszawa.
- Stusińska Ewa. 2018. *Dzieje grzechu. Dyskurs pornograficzny w polskiej prozie XX wieku*. Gdańsk.
- Tosenberger Catherine. 2008. „Homosexuality at the online Hogwarts: Harry Potter slash fanfiction”. *Children's Literature* nr 36. 185–207. https://lo.unisa.edu.au/plugin-file.php/2674019/mod_resource/content/2/Tosenberger%202008.pdf (dostęp: 24.09.2024).
- Townsend Larry. 1971. *The Sexual Adventures of Sherlock Holmes*. Nowy Jork.
- Tyler Adrienne. 2022. „Why Sherlock Fans Thought There Was A Secret Season 4 Episode”. <https://screenrant.com/sherlock-season-4-secret-episode/> (dostęp: 22.09.2024).
- Williamson Alistair. 2008. „Larry Townsend leaves a legacy in leather and pulp”. *The Gay & Lesbian Review Worldwide* nr 15(6).

Filmografia

- Mój kochany detektyw (Moy nezhno lyubimyy detektiv). Reż. Aleksei Simonow. 1986.
- Przygody Shirley Holmes (The Adventures of Shirley Holmes). Reż. Gary Harvey. 1997–2000.
- Prywatne życie Sherlocka Holmesa (The Private Life of Sherlock Holmes). Reż. Billy Wilder. 1970.
- Sherlock (serial). Scen. Steven Moffat i Mark Gattis. 2010–2017.
- Sherlock Holmes and the Adventure of the Furtive Festivity – Short Film. Reż. Minna Hoffman. 2019. https://www.youtube.com/watch?v=TQaoCdh7q6I&t=663s&ab_channel=FurtiveFestivity-ShortFilm (dostęp: 20.09.2024).
- Sherlock Holmes – głos terroru (Sherlock Holmes and the Voice of Terror). Reż. John Rawlins. 1942.
- Wielki mysi detektyw (The Great Mouse Detective). Reż. John Clemens. 1986.

Źródła i statystyki

- Works in Bottom John Watson: <https://archiveofourown.org/tags/Bottom%20John%20Watson/works> (dostęp: 18.12.2024).
- Works in Bottom Sherlock Holmes: <https://archiveofourown.org/tags/Bottom%20Sherlock%20Holmes/works> (dostęp: 18.12.2024).
- Works in Sherlock/John, Fluff: https://archiveofourown.org/works/search?work_search%5Bquery%5D=Sherlock%2FJohn%2C+Fluff (dostęp: 18.12.2024).
- Works in Sherlock/John: https://archiveofourown.org/works/search?work_search%5Bquery%5D=Sherlock%2FJohn (dostęp: 18.12.2024).
- Works in Sherlock Holmes/Jim Moriarty: https://archiveofourown.org/tags/Sherlock%20Holmes*s*Jim%20Moriarty/works (dostęp: 18.12.2024).

- Works in Top John Watson: <https://archiveofourown.org/tags/Top%20John%20Watson/works> (dostęp: 18.12.2024).
- Works in Top Sherlock Holmes: <https://archiveofourown.org/tags/Top%20Sherlock%20Holmes/works> (dostęp: 18.12.2024).
- Works in Everyone is Gay: <https://archiveofourown.org/tags/Everyone%20Is%20Gay/works> (dostęp: 18.12.2024).
- Works in Johnlock: <https://www.fanfiction.net/search/?keywords=Johnlock&ready=1&type=story> (dostęp: 18.12.2024).
- Works in Sherlock/John: <https://www.fanfiction.net/search/?keywords=Sherlock%2FJohn&ready=1&type=story> (dostęp: 18.12.2024).
- Works in Sherlock/John, Fluff, Smut: https://archiveofourown.org/works/search?work_search%5Bquery%5D=Sherlock%2FJohn%2C+Fluff%2C+Smut (dostęp: 18.12.2024).

Streszczenie

Celem artykułu jest przedstawienie i omówienie przypadków queerowania opowieści o Sherlocku Holmesie. Analiza zostaje przeprowadzona na przykładach: powieści gejowskiej *The Sexual Adventures of Sherlock Holmes* z 1971 r. i fanfiction na podstawie serialu *Sherlock* (2010–2017) produkcji BBC. Artykuł omawia różne strategie queerujące, odnosząc je do analizowanych przykładów. Porównane zostają również sposoby queerowania, którymi cechują się starsze dzieło i nowsze fanfiction.

***A Study in Queer* – queering Sherlock Holmes**

Abstract

The aim of this article is to present and discuss cases of queering the Sherlock Holmes stories. The analysis is carried out on the examples of the gay novel *The Sexual Adventures of Sherlock Holmes* from 1971, and fanfiction based on the BBC series *Sherlock* (2010–2017). The article discusses various queering strategies and their relation to the analyzed examples. The ways of queering that characterize the older work and the newer fanfictions are also compared.

Słowa kluczowe: queer, Sherlock Holmes, fanfiction

Keywords: queer, Sherlock Holmes, fanfiction

Agnieszka Żur – studentka filologii polskiej II stopnia na Uniwersytecie Śląskim. Przygotowuje pracę magisterską na temat queerowych subwersji w polskiej literaturze fanfiction.